

УДК 007:304:070

**Контент інформаційних випусків новин на українському телебаченні:
етичний аспект**

Сафроньєва Г.М.

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна

У статті розглянуто контент інформаційних випусків каналів «1+1», «5 каналу», «Нового каналу», виділено приклади порушення етичних норм діяльності журналіста, проаналізовано загальний образ української новинної журналістики.

***Ключові слова:** комунікація, мораль, сенсація, «чорна хроніка», етичні принципи, журналістська етика, громадська думка.*

Постановка проблеми. Українська тележурналістика поступово переорієнтовується на західні традиції. Так, наприклад, домінування сенсації та екшну стало пріоритетним для більшості телемовників України. Сучасна економічна, екологічна, кризова ситуація в світі довела, що людство наближається до загибелі, тому сьогодні особливо актуальною є проблема моралі [3, с. 46]. До вирішення цієї проблеми повинні долучитися й представники мас-медій, які виступають мірилом моральної оцінки професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень. Проблему дотримання етичних принципів діяльності журналіста досліджували Валерій Іванов та Володимир Сердюк, Володимир Павлів, Олена Кузнецова, Галина Лазутіна, Ірина Чемерис та Отар Довженко.

Метою і завданням дослідження є розгляд контенту відеосюжетів інформаційних програм загальноукраїнських каналів, а саме: «1+1», «Нового каналу», «5-го каналу», а також аналіз дотримання та порушення етичних принципів журналістської діяльності в українському телепросторі.

Засоби масової інформації XXI століття стали не тільки трансляторами новин, а й механізмами маніпуляції громадською думкою. В умовах виникнення нового інформаційного суспільства деякі цінності нівелюються або спотворюються ЗМІ таким чином, що глядач не здатен визначитися з тим, що ж для нього залишається головним у медіапросторі – правдива, об'єктивна та точна інформація чи розвага. До журналістів як регуляторів людської свідомості висувають певні етичні та моральні вимоги. Щоправда, на думку Володимира Павліва, «переважна більшість етичних норм у журналістиці мають і завжди мали швидше рекомендаційний характер і були настільки загальними, що при бажанні їх можна інтерпретувати у довільний спосіб» [8, с.158-162].

У червні 2009-го року медіаексперт Ігор Куляс започаткував на сайті «Телекритика» проект «Моніторинг дотримання журналістських стандартів та підвищення медіаграмотності широкого кола українських громадян». Це було зроблено для

того, аби стимулювати медіа до відповідальності та дотримання журналістських стандартів, а також підвищити якість медійного продукту [5]. Серед причин помилок у роботі медійників дослідник виділяє хибні традиції редакційної політики: «Деякі з них породжено тим, що досі бракує повноцінної школи тележурналістики, бракувало її й у ті роки, коли складалися традиції перших ньюзрумів» [5]. В українському телепросторі вже сформувався певний образ «чорної» новинної журналістики, оскільки протягом кількох останніх років підсумкові випуски зазвичай починаються з повідомлень про трагедії, катастрофи, вбивства та грабіжки. Експерт Програми розвитку ООН в Україні Лариса Кобилянська зазначає, що така тенденція подання новин формує в суспільстві страх перед вулицею, страх перед суспільством, страх взагалі жити. Проте це не означає, що народ не повинен знати про ці негативні явища: «Для журналістів надзвичайно важливо формувати сьогодні таку громадську думку, яка б формувала активну позицію у громадян, впевненість у тому, що ці негативи можна подолати, і що суспільство буде сильне своєю єдністю, і держава буде здатна дати адекватну відповідь» [2].

Дотримання етичних норм у відеосюжетах інформаційних програм є особливо актуальним, оскільки воно пов'язане з формуванням громадської думки, захистом національної культури та збереженням ціннісних орієнтирів громадян. Від того, як ЗМІ подаватимуть інформацію, залежатиме рівень обізнаності суспільства з важливими соціальними, політичними, економічними та культурними проблемами. На перший погляд, приховане для глядача порушення етичних норм у сюжетах може ніяк не вплинути на реципієнта. Однак згодом, на думку російської дослідниці Галини Лазутіної, може виникнути серйозна небезпека для індивіда, «оскільки його суверенний внутрішній світ піддається такому інформаційно-психологічному впливові, за якого він позбавляється можливості самостійно формувати своє ставлення до подій, висвітлюються в засобах масової інформації, хоча і не здогадується про це. Справа в тому, що специфічні прийоми, які формуються в журналістиці, що бере на себе функцію маніпулятора, розраховані на те, щоб запрограмувати потрібну духовно-психологічну реакцію реципієнта, створюючи при цьому ілюзію його повної самостійності» [6, с.144].

Розглянемо контент інформаційних випусків новин трьох загальноукраїнських телемовників – каналу «1+1», «5-го каналу» і «Нового каналу». «1+1» залишається одним із лідерів серед українських телемовників за кількістю глядачів. У лютому компанія «iVOX» провела інтернет-опитування користувачів на тему «Найякісніші новини» [7]. Опитування було здійснене методом онлайн-інтерв'ю, тому його результати характеризують тих осіб, які користуються інтернетом. Перелік каналів у питанні анкети був заздалегідь заданим і повним. Згідно з результатами, найбільш якісними новинами (точними, об'єктивними, повними, оперативними, такими, де представлені різні точки зору і де не замовчуються суспільно важливі теми) в ході опитування інтернет-користувачі назвали «ТСН» на «1+1», «Факти» на ICTV, «Подорожності» на «Інтері» і «Час новин» на «5-му каналі».

Аби виявити етичні порушення, розглянемо підсумковий випуск «ТСН» за 18 березня 2012-го року. Серед усіх новин можна виділити неповну інформацію (матеріал «Наталю Королевську назвали невдалим проектом Адміністрації Президента» – хто назвав – невідомо), відсутність різних точок зору (сюжет «Верховна Рада побачила аншлаґ, але обрати нового уповноваженого з прав людини це не допомогло» – за коментарем звернулися лише до одного кандидата на обрану посаду Захарова, хоча

мали би запитати про ситуацію і Лутковську – другого кандидата). Журналісти «ТСН» іноді дозволяють собі невиправдане вживання слів, які привертають увагу глядачів, однак не відповідають дійсності. Таким чином, вони порушують етичний принцип правдивої подачі інформації. Наприклад, у одному з сюжетів за 18 березня ведуча у підводці сказала такі гучні слова: «Ганну Герман судили». Далі ж вона говорить про те, що відомий адвокат Оленцевич вимагав звільнити політика з Адміністрації Президента. Про перебування Ганни Миколаївни під слідством чи про будь-який суд над нею далі не йшлося. Тобто, використавши слово «судили», журналісти автоматично зробили з Герман підсудну, хоча нею вона не була.

Справедливо зауважує Максим Кравченко, що «людина з незміцнілою психікою, без збайдужіння до проблем інших і високого рівня цинізму, від самого лише перегляду ТСН може опинитися в глибокій депресії» [4]. Однак, якщо «1+1» набуває популярності «чорного» каналу (завдяки масштабному висвітленню матеріалів «чорної хроніки», то інший телемовник – «Новий канал», згідно з результатами узагальненого моніторингу матеріалів суспільно-політичної тематики в теленовинах, проведеним громадською організацією «Телекритика», залишається на передових позиціях за дотриманням етичних принципів журналіста. Так, зокрема, дані моніторингу теленовін за травень 2012 року вказують на те, що «Новий канал» найбільше дотримується етичних стандартів роботи журналіста, а саме: збалансованість думок, повнота інформації, достовірність та точність подачі даних [9]. Але попри такі втішні для каналу рейтинги, журналісти у підсумкових випусках новин «Репортер» також роблять певні хиби. Зокрема, 27 січня 2012-го року в матеріалі за про те, що мер Немирова збив пішохода, ведуча Ганна Жижа у підводці сказала: «Не на того наїхав. Мер Немирова Олександр Качур збив одного з керівників обласного управління СБУ». Виникає запитання: як тлумачити першу фразу ведучої? Невже чиновники мають право вирішувати, на кого наїжджати? Фраза «Не на того наїхав» була двозначною, саме тому шеф-редакторам слід було би краще обдумати її перед тим, як подавати в ефір. Виникає етичне порушення, пов'язане з двозначним трактуванням інформації. Або ж інший приклад - у матеріалі за 23 лютого «Діагноз Тимошенко» журналісти розкривають тему обстеження політика, мовляв, хто був ініціатором медперевірки – сама екс-прем'єр чи лікарі? Тюремники кажуть, що Тимошенко сама попросила її перевірити, однак депутат Власенко стверджує, що це брехня. Журналісти подали лише один коментар депутата, не запитавши нічого лікарів. Таким чином, глядач не може зробити об'єктивний висновок, оскільки йому нав'язали лише думку чиновника без коментарів лікарів.

Глядачі «5-го каналу», насамперед, зацікавлені політикою та хочуть дізнатися повнішу інформацію про соціальні проблеми. Про культуру у випусках новин згадують дуже мало, що пояснює його спрямованість. Однак, трапляються такі випадки, коли журналісти показують своє ставлення до проблеми, зокрема свою відверту прихильність до Юрія Луценка, який вже півтора року перебуває у в'язниці. У їхніх матеріалах про засудженого відомий журналіст Отар Довженко вбачає порушення принципу незаангажованості - «5 канал» і «ТВі» симпатизують і співчують Луценкові, вони й не приховують цього. По перегляді їхніх матеріалів може скластися думка, що в Україні взагалі немає нікого, крім прокурора Клименка, судді Вовка й узурпатора Януковича, хто вважав би, що Юрій Луценко отримав покарання заслужено. Тим часом їхні ідеологічні антиподи або взагалі замовчують вирок («Перший національний»), або досить примітивно маніпулюють інформацією («Інтер»), нама-

гаючись показати, що засудження Луценка – це боротьба з корупцією, а не політична помста» [1]. За результатами моніторингів теленовин, проведених сайтом «Телекритика» у першому півріччі 2012-го року, «5-ий канал» був одним із тих телемовників, які найменше замовчують суспільно важливу інформацію, однак він перебував на передових позиціях за кількістю матеріалів з ознаками замовності.

Висновки. Отже, серед найпопулярніших та найрейтинговіших загальноукраїнських телемовників найповніше та найточніше подають інформацію саме журналісти «Нового каналу», які прагнуть донести до глядача інформацію в такий спосіб, щоб не нав'язувати йому чийось думку, а сприяти формуванню власного ставлення до проблеми. Тему порушення та дотримання етичних норм у журналістській роботі слід продовжувати розвивати, оскільки саме зараз набуває актуальності питання творення нового інформаційного суспільства, яке в умовах глобалізації перетворюється на комунікаційне. І головна роль у цьому процесі відведена саме засобам масової інформації.

Список літератури

1. Довженко О. Ну что – Путин? [Електронний ресурс] / Отар Довженко. – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/4757>.
2. Експерт ПРООН в Україні налякана форматом подачі українських новин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/5015>
3. Ільченко О. Значення понять «мораль» і «цінність» для формування професійної особистості журналіста / О.Ільченко // Вісник Львівського університету: Серія журналістика. Випуск 27. – Львів, 2006.
4. Кравченко М. Українські теленовини як модель візуалізації «поганого світу» [Електронний ресурс] / Максим Кравченко. – Режим доступу : <http://www.livetoday.org.ua/suspilstvo/ukrajinski-telenovynu-yak-model-vizualizatsii-pohanoho-svitu/>
5. Куляс І. Професійна якість українських теленовин. Моніторинг, частина 1 [Електронний ресурс] / Ігор Куляс. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/media-continent/monitoring/medialiteracy/2009-06-15/46224>
6. Лазутина Г.В. Профессиональная этика журналиста: [Учебное пособие] / Г. Лазутина. – М.: Аспект Пресс, 2006. – 240 с.
7. Найякіснішими новинами назвали ТСН і «Факти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.telekritika.ua/news/2012-03-28/70771>
8. Павлів В. Етика і мораль як типологічні параметри телевізійного тексту / В.Павлів // Телевізійна й радіожурналістика: Збірник науково-методичних праць. – Вип.6. – Львів, 2012.
9. Про що мовчали новини у травні 2012-го [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.mediasapiens.ua/material/7237>

Сафроньева Г. Контент информационных выпусков новостей на украинском телевидении: этический аспект // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» – 2012. – Т.25 (64). – № 4. Часть 1. С.126-130.

В статье рассмотрен контент информационных выпусков новостей на каналах «1 +1», «5 канал», «Новый канал», выделены примеры нарушения этических норм деятельности журналиста, проанализирован общий образ украинской новостной журналистики.

***Ключевые слова:** коммуникация, мораль, сенсация, «черная хроника», этические принципы, журналистская этика, общественное мнение.*

Safronieva H. The content of news service programmes on ukrainian tv channels: the ethical aspect // Uchenye zapiski Tavricheskogo Natsionalnogo Universiteta im. V.I. Vernadskogo. Series «Filology. Social communications». – 2012. – V.25 (64). – № 4. Part 1. – P. 126-130.

The content of TV broadcasting on TV channel "1+1", Channel 5, Novyi Kanal has been analyzed, examples of violations of ethical standards of journalists, the image of Ukrainian TV journalism have been described.

***Key words:** communication, morale, sensation, "black chronicle", ethics, journalistic ethics, public opinion.*

Поступила до редакції 27.09.2012 р.